مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد.

پوهندوی آصف بهاند
۲۰۱۸/۱۲/۰۲

د افغانستان پر ماشومانو او کوچنیانو باندې

د تاوتریخوالي سونامي

اتمه برخه

په اوسنی زمانه کې د تاوتریخوالي څو غوره بیلګې چې بشریت نوم ته یې تور داغ ګڼلی شو:

۱ ـ د سوریې په جګړه کې یو ماشوم په زخمي حالات کې ډاکتر ته وایي: زه به خدای ته ټولې خبرې وکړم چې څه روان دي.

۲ ـ د موسل په ښار کې یوه عراقي جینۍ په زخمي حالات کې منډې وهي کمره مین ته وایي: کاکا زما ویډیو مه کوه بې حجابه یم.

۳ ـ یو فلسطینی ماشوم د ډیرې لوږې په وخت کې خدای ته سوال کوي: ما ژر واخله که جنت ته لاړم ژر څه خو به وخورم.

۴ ـ د افغانستان په جګړه کې د یو ماشوم لاس شدید زخمي وو، ډاکتر سره د لاس له پرې کیدو پرته بله لار نه وه. ماشوم ډاکتر ته وایي: ډاکتر صاحب د لاس پرې کیدو په وخت کې مې لستونی مه پرې کوه نورې جامې نلرم.

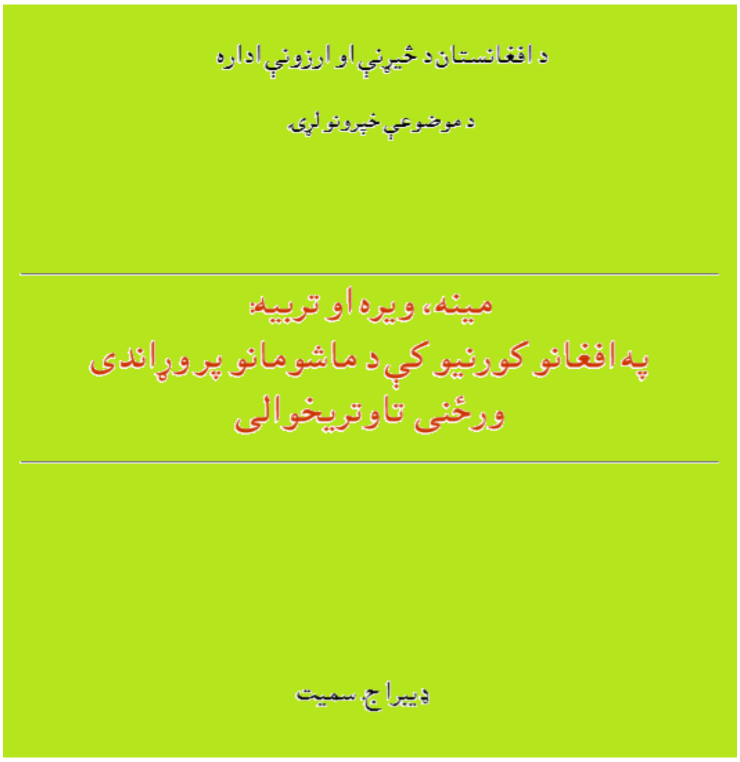

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په خیر و لولئ

په کتاب کې چې نور سرليکونه او د سرليکونو محتويات ولوستل شي، لوستونکی پوهيږي چې خلک تاوتريخوالی د يوه واقعيت په ډول داسې مني چې بايد تاوتريخوالی ترسره شي. دغو سرليکونو ته پام وکړئ:

- د هلکانو او نجونو د بدني سزاګانو توپير،
- په کورنی کې څوک د ماشومان د وهلو حق لری؟
- بدني سزا د وروستی وسيلې په توګه،
- بدني سزا د يو ډول ښه تأديب په توګه،
- د ماشومانو په وړاندېهرډول تاوتريخوالی د نه منلو وړ،
- د ماشومانو پر وړاندې تاوتريخوالي دلايل،
- د نورو خلکو قار او غوسه پر ماشومانو ويستل،
- او...

البته په کتاب کې د دې نظرياتو تر څنګ د اروپايي نظرياتو په څير هم نظريات وړاندې شوي دي او د کتاب په ورستيو برخو کې د يوې ښې پايلې په توګه داسې ښودل شوي ده چې د خلکو نظريات دا ښيې چې له ماشومانو سره د تاوتريخوالي مسأله په مثبت لوري روانه ده او د خلکو په نظرياتو کې بدلون راغلی دی. دا يې يوه بېلګه ده:

پنځم چوکاټ: د ماشومانو پر وړاندې د تاوتريخوالي د لړيدو درک

> اوس هغوی خپل ماشومان نه وی، خو پخوا به يې وهل اوس وخت خلک نبه شوی دی خپله غوسه په نبه توګه کنترولوی هغوی وره خبر نه لويوی ځکه چې د دنيا په بيلا بيلو برخو کې يې ژوند کړی دی— د باميان له کليوا له سيمې ښځه، د ځوانو نارينه وو سره د يو دله ييزه مرکې څخه يو تکی
>
> پخوا به هر کله موراو پلار خپل ماشومان وهل خو اوس يې دومره کلک نه وی اوس ماشومان زيات وهل نخوی ځکه چې هغوی شوونځې ته زی پخوا نبوونځې نه وو که يو نبوونځی هم وو د کورنی جګړې له کبله به ماشومان تللای نشوی— د کابل کليوا له سيمه، له سپين سرو ښځو سره د يو ډله ييزه مرکې څخه يو تکې
>
> پخوانيو خلکو به خپل ماشومان ډير وهل او سزا يې ورکوله ځکه چې ناپوهې وه. د ننني زمانې خلک لا اوس هم خپل ماشومان وهي، خو سزا را کمه شوی ده. زه دا نه وايم چې اوس خلک خپل ماشومان نه وهي خو د سزا کچه را تيټه شوی ده— په کليوا له ننګرهار کې، عبدالغالب د دايا له کورنی څخه
>
> هو، زمونږ وخت دير بد وو، کله به چې ما څه خطا وکړه نورو به وهلم ما خپله به زما زوی کله چې کوچنی وو په رسی واهه. زه خپل لمسيان هغو مره نه وهم چې خپل زامن به مې وهل، دوی يوازې يوه يا دوه څاپيړې وهم— د باميان له کليوا له سيمې ښځه، سپين سرې ښځه

د کتاب د پايلو او وړانديزونو په برخه کې، له ماشوم سره د کيدونکې تاوتريخوالي دلايل داسې په نښه شوي دي:«

پنځه اساسی دلايل چې د ماشومانو پر وړاندې تاوتريخوالی سبب ګرځي:

- لمړی، ځينې خلک جسمي سزاګانې د ماشومانو د ښې روزنې لپاره يوه ښه لاره ګڼي.
- دوهم، بل هغه خلک چې داسې سزاوې د ماشومانو د ډېر بد سلوک په حالت کې د هغوی لپاره سزا يې ګڼي چې دا ورستی لاره ده، خو دا پداسې حال کې وي چې داسې ميندې او پلرونه د خپلو ماشومانو د روزنې لپاره د دسپلين د نورو لارو چارو څخه بيخبره وي.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

• دریم، د میندو او پلرونو هغه تشویش چې د خپلو ماشومانو د راتلونکي په باب او دا چې دوی به په راتلونکی کې د ټولنې سالم غړي نه شي، او د دسپلین د نورو لارو چارو څخه د بیخبری په صورت کې هغوی ته د جسمي سزاګانو د ورکولو باعث ګرځي، پداسي حال کې چې دوی پدې پو هیږي چې ددوی وهل ټکول ښه کار ندی او یوه موثره طریقه نده.

• څلورم، کله نا کله ذهني فشار او خواشینیتوب میندي او پلرونه پر ماشومانو باندي تاوتریخوالی ته اړ باسي. په کورنیو کې د لویانو تر منځ د ترخو اړیکو موجودیت او اقتصادي ضعف د ذهني فشار او خواشیني احتمالي عوامل ګڼل کیږي.

• پنځم: د ماشومانو په وړاندې تاوتریخوالی په ټولنه کی په پراخه پیمانه رواج لري او خلکو ته د یو عام کار په شان ښکاري، او پدې اړه د ټولني په عام ډول د منفی قضاوت تغیرول آسانه کار ندی.»
ریښتیا هم له ماشوم سره د تاوتریخوالي د تر سره کیدو عمده دلایل همدا دي، خو د مخنیوي لارې یې باید وښودل شي او دې ستونزو ته حللاري هم پیدا کړل شي. د دې کتاب په پای کې د «د پالیسی او پروګرامونو لپاره وړاندیزونه» تر سر لیک لاندې، د ماشومانو پر وړاندې د تاوتریخوالی د مخنیوي لپاره یو شمیر وړاندیزونه شوي دي، **هغه** دا دي:«

د پالیسۍ او پروګرامونو لپاره وړاندیزونه:

• هر هغه پروګرام چې د ماشومانو په وړاندې د تاوتریخوالی د مخنیوي لپاره کار کوی باید له دی خبری اګاه وي چې په ټولنه کې د ماشومانو په وړاندې د تاوتریخوالی د منفي نتایجو یو عمومی درک موجود دی او خلك په دې پوهیږی چې تاوتریخوالی د ماشومانو د روزنې او هڅولو لپاره ښه لاره نده . ځکه خو د عام پوهاوي پروګرامونه باید خلك د ماشومانو د روزلو په نورو مهارتونو او لارو چارو باندې سمبال کړی.

• د روزنې نور مهارتونه او لارې چارې باید د هغو موسساتو له خوا د مختلفو ټولنو په مرسته طرح شي چې په دې اړه کار کوي تر څو داډه شی چې دغه لارې د افغانستان د بیلابیلو چاپیریالو سره مناسبې دی، او د افغانستان ډیرو راز راز کورنیو او ټولنو لخوا به اختیار شی. او ځکه باید ډاډه شی چې له تاوتریخوالی څخه پرته د ماشومانو د روزلو دغه لارې د افغانستان په چاپیریال کې د پلی کیدو وړ دی.

• د روزنې نور مهارتونه او لارې چارې باید په ټولنه کې په مستقیمه توګه تدریس او پری بحث وشي . دا کار د رسوخ د خاوندانو لکه سپینږیرو (نارینه او ښځو)، ملا امامانو، نرسانو او ښونکو له خوا په ټولنه کې په ښه توګه تر سره کېداي شي.

• څېړنې داسی خلك هم په ټولنو کې په ګوته کړل چې د ماشومانو په وړاندې تاوتریخوالي کاملاً مخالف و. د داسې خلکو څخه په ټولنه کې د عام پوهاوي په تبلیغ او روزنیزو کارونو کې د موثرو پروګرامونو په لاره اچولو سره د تاو تریخوالي د مخنیوي لپاره ښه ګټه اخیستل کېداي شي.

• دا پروګرامونه باید د ټولنې د هڅولو لپاره په کار واچول شي تر څو پوري د هغه کسانو سره چې د ماشومانو سره تاو تریخوالی کوی مرسته وکړي چې د هغوی په وړاندې تاوتریخوالی بس کړي.

• دا پروګرام او کمپاین باید د ټولنې د هڅولو لپاره پکار واچول شي تر څو خلك په دې باندې قانع شي چې د ماشومانو په وړاندې تاوتریخوالي په ټولنو کې د منلو وړ کار ندی . (حتی د فکري فشار او خواشینیتوب په حال کې هم د ماشومانو په وړاندې تاوتریخوالي په ټولنو کې د یو نورمال او قبول شوي سلوك په حیث نه پیژندل کیږي.)

• د فکري فشار او خواشینیتوب د اداره کولو مهارتونو ته وده ورکول او په کورنیو باندې د هغو د تاثیراتو په اړه پوهاوی به هم د ماشومانو په وړاندې د تاوتریخوالي په مخنیوي کې مرسته وکړي»
زه دا پاسني وړاندیزونه د لیکوالي د لیدنو او تجاربو پایله ګڼم چې ټول پر ځای هم دي؛ خو دا باید هیره نه شي چې څرنګه چې زموږ په ټولنه کې د تاوتریخوالي ډولونه ډیر دي، همداسې یې د مخنیوي له پاره د وړاندیزونو لست اوږد او لارې چارې یې هم باید ډیرې وي، د قانون د یوې برخې په توګه ومنل شي او دا قانون د یوه قوي حکومت له لوري په جدي ډول تطبیق کړای شي او سر غړونکو ته یې داسې سزا ورکړل شي لکه په قزاقستان کې چې پر کوچنیانو باندې د جنسي تیري مرتکبینو ته ورکول کیږي، یعنې د تل لپاره، له نارینتوب څخه محرومول.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولۍ

په افغانستان کي د دې او دې ته ورته ځيرنو، ارزونو او وړانديزونو پايلې، د قانون د نشتوالي او تنظيمي ټوپکي انارشۍ د موجويت په پار؛ ناکامي او بې نتيجې دي او تر څو چې همدا ټوپک او ټوپکوال حاکم وي او د «جهاد؟ او مقاومت؟» تومار په چلش کې وي، همدا حال به راون وي. په داسي حالت کي د متخصصينو رالېږل، ځيرني کول او د علمي معيارونو له مخي وړانديزونه کول، هسي په هوا کي د توري ښورول دي او حلاره يې دا ده چې لومړی د ټوپکي له لاسه ټوپک واخستل شي، نوی مدرن قوانين حاکم کړای شي او د دې قوانينو په چوکاټ کي د نوي نسل په روزلو باندې په نوې بنه پيل وشي؛ بيا به نه تاوتريخوالی وي او نه به ...
په افغانستان کي له ټولو خلکو، په تيره له ماشومانو سره د روان تاوتريخوالي په اړوند د يو شاعر دوست دا بيت را په زړه شو:

زما د ژوند پر سيمه مالي څه کرې ګلونه
پر دې شګلنه دښته بهارونه ستړي شوي

دا خبري د نا اميدۍ په پار نه کوم، بلکي په دې خاطر يې وايم او ليکم چې: تر څو زموږ په ټولنه کي د ټوپک او ټوپکوال امر او قانون وي او د دوی افکار د خلکو پر ذهنيتونو باندې حاکم وي؛ له ګردو خلکو، ټولني او په تيره له ماشومانو او کوچنيانو سره به د تاوتريخوالي دا لړۍ روانه وي او لکه سيوري په هر لوري به يې تعقيبوي.

د اتمي برخي پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ